

МІЖГАЛУЗЕВА ІНТЕГРАЦІЯ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ В АГРАРНИЙ СЕКТОР ЕКОНОМІКИ

Данкевич Є. М., к. с.-г. н.

Інститут сільського господарства Полісся НААН України

Вивчено та проаналізовано сучасні тенденції сільськогосподарського виробництва. На прикладі інтегрованих підприємств розглянуто особливості залучення інвестицій в аграрний сектор економіки. Досліджено основні напрями діяльності інвестиційних компаній Житомирської області. Запропоновано пропозиції щодо залучення вітчизняних та іноземних інвестиційних коштів.

The present-day tendencies of agricultural production have been studied and analyzed. The peculiarities of implementation of new technologies in plant-growing industry have been studied on example of integrated enterprises. The main directions of research organizations of Zhytomyr region have been investigated. Recommendations concerning the development of agricultural production on the innovation basis have been introduced.

Постановка проблеми. В умовах ринкової економіки стійке та збалансоване економічне зростання у сільському господарстві базується, насамперед, на потребі істотного збільшення обсягу інвестицій. Зростання ролі довготермінового кредитування товаровиробників та залучення іноземних інвестицій є визначальними чинниками забезпечення ефективного розвитку галузі. В період економічної кризи ці питання набувають особливої актуальності. Від їхнього вирішення на сучасному етапі значною мірою залежить відновлення та зростання матеріально-ресурсного потенціалу, підвищення рівня виробництва та конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках, вирішення всього спектра соціально-економічних проблем.

Бюджетний дефіцит, скорочення цільової підтримки сільськогосподарських товаровиробників, фінансова залежність України від іноземних держав посилюють актуальність вирішення проблеми раціоналізації і підвищення ефективності використання наявних і доступних інвестиційних ресурсів. Наразі прийняття стратегічних інвестиційних рішень в сільському господарстві базується на прогностичній оцінці динаміки не лише мікро, а й макроекономічних чинників, які впливають на вартість інвестиційних ресурсів [3].

Аналіз останніх досліджень. Дослідження різних аспектів інвестиційних процесів в аграрному секторі економіки здійснили такі провідні вітчизняні вчені: В. Г. Андрійчук, Н. К. Васильєва, С. А. Володін, М. М. Ільчук, М. Ю. Коденська, М. Х. Корецький, О. М. Кушніренко, Г. М. Підлісецький, М. А. Садиков, Н. М. Сіренко, О. В. Скидан, С. О. Тивончук, І. В. Федулова та ін. Науковцями проведено аналіз залучення інвестицій в аграрний сектор, їх вплив на конкурентоспроможність продукції та ефективність господарської діяльності. Однак, багато проблем залишаються невирішеними та потребують подальшого вивчення.

Постановка завдання. Метою статті є визначення напрямів підвищення ефективності залучених інвестицій інтегрованими сільськогосподарськими підприємствами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Найбільш поширеною для сільськогосподарського підприємства формою залучення інвестицій є створення спільних підприємств та стратегічних альянсів. Інвесторами виступають переважно фінансово міцні промислові, агросервісні та інші підприємства. Права й обов'язки інвестора визначаються Статутом новоствореного господарського товариства чи спільного підприємства [10].

Для ефективного функціонування, виробництва конкурентоспроможної продукції та формування експортних партій, товаровиробникам необхідно постійно залучати інвестиційні кошти. Залучення нових інвестицій спрямовується на раціональне використання сільськогосподарського потенціалу, нарощування виробництва аграрної продукції та забезпечення продовольчої безпеки регіону. З матеріалів табл. 1 прослідковується, що за останні роки відбулося суттєве збільшення інвестицій в аграрний сектор економіки України.

Таблиця 1

Угоди на ринку капіталів українських інтегрованих компаній

Емітент	Дата угоди	Залучення коштів, млн дол. США	Пакет проданих акцій, %	Капіталізація, млн дол. США
ТОВ "Астарта-Київ"	серпень 2006	31	20	155
"Західна компанія "Дакор"	травень 2007	21	20	103
"Сахарний союз "Укррос"	липень 2007	42	20	210
"Landkom International"	листопад 2007	111	55	202
"Кернел"	листопад 2007	218	38	574
"Ленд Вест"	грудень 2007	43	20	215
"Landkom International"	березень 2008	22	10	220
"Кернел"	березень 2008	84	9	933
"МСВ Agricole"	березень 2008	56	24	233
"Миронівський хлібопродукт"	травень 2008	322	19	1700
"Мрія"	червень 2008	90	20	450
"Sintal Agriculture"	серпень 2008	34	15	230
"Мілкіленлд"	жовтень 2010	22,4	29,7	х
"Авангард"	травень 2010	21,7	208	х
"Ovostar Union N.V."	липень 2011	25	33,2	х

Джерело: ІК "Арта інвестиційні партнери".

Найбільшими інвестиційними компаніями в Україні є: "Landkom International", "Кернел", "МСВ Agricole", "Миронівський хлібопродукт", "Мрія" [4]. За даними Держкомстату, на 01.01.2011 р. прямі іноземні інвестиції в аграрний сектор України становили 833,7 млн дол. США, що в 2,1 рази більше, ніж на аналогічну дату 2007 р. – 404,3 млн дол. США і в 4 рази, порівняно з 2004 р. – 206,0 млн дол. США. (табл.2). Якщо в 2006 р. в загальному обсязі коштів, залучених від продажу акціонерного капіталу, на компанії аграрного сектора припадало не більше 7 % (31 млн дол. США), то 2007 р. – уже до 25 % (435 млн дол. США), а за 2011 р. – 833,7 млн дол. США.

Прямі іноземні інвестиції в економіку України, млн дол. США

Показник	Рік					
	2004	2005	2008	2009	2010	2011
Всього в Україну	6794,4	9047,0	29542,7	35616,4	40053,0	44708,0
Сільське господарство	206,0	224,0	557,3	793,0	813,3	833,7
Питома вага сільського господарства, %	3,03	2,48	1,89	2,23	2,03	1,86
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	1006,4	1127,6	1561,2	1685,9	1828,4	1858,7
Питома вага харчової промисловості, %	14,81	12,46	5,28	4,73	4,56	4,16

Джерело: за даними Держкомстату.

Для аналізу надходження інвестицій в аграрний сектор економіки країни розглянемо Житомирську область, де відмічається посилений інтерес інвесторів. Протягом 2009–2012 рр. у сільському господарстві кількість інвестиційно-активних підприємств зростає з 130 до 155, з яких 17 інвестують прямий іноземний капітал, та ще ряд – мають домовленості про співпрацю з іноземними інтегрованими підприємствами [2]. За 2012 р. обсяг валових інвестицій становить 693 млн грн, в тому числі 13 мільйонів іноземних інвестицій у гривневому еквіваленті. На 40 % збільшено закупівлю сільськогосподарської техніки.

В Житомирській області у інвестиційних кампаній як з вітчизняним, так із іноземним капіталом сконцентровано понад 55 % ріллі по категорії сільгосп-підприємств, вони виробляють майже 70 % валової продукції галузі рослинництва області. Серед найбільших є ТОВ “А.Т.К.”, що здійснює господарську діяльність у Любарському, Чуднівському та Бердичівському районах і обробляє понад 20 тис. га ріллі. Компанією інвестовано значні кошти у будівництво та освоєння насінневого заводу, запровадження новітніх технологій зберігання зерна в “біг-бегах” [2].

Інвестиційними компаніями за 2012 р. вироблено понад 75 % валового виробництва зерна, майже 90 % – зернової кукурудзи, понад 70 % – сої, соняшнику та ріпаку. На ряду із збільшенням обсягів виробництва високорентабельних технічних культур (сої, соняшнику, ріпаку) планується розширення посівних площ сільськогосподарських культур продовольчої групи, насамперед, ярої пшениці, гречки, цукрового буряку, картоплі, овочів.

Вагоме місце серед інвестиційних компаній Житомирщини займає Агрофірма “Світанок”, яка орендує 21,4 тис. га сільськогосподарських земель. Компанією реалізовано інвестиційний проект з будівництва сучасного елеватору у Ружинському районі. ПАТ “ТАКО” орендує більше 30 тис. га сільськогосподарських земель у Ружинському, Андрушівському, Брусилівському та Попільнянському районах. Значні земельні масиви знаходяться у використанні компанії ТОВ “Укр Агро РТ” – 11 тис. га та ТОВ “Укрзернопром” – 7 тис. га [3].

Слід зауважити, що окремі інвестори почали вкладати кошти у відродження галузі тваринництва. Здійснюється впровадження інвестиційних проектів з будівництва і реконструкції тваринницьких приміщень і модернізації фер-

мерського обладнання в 13-ти сільськогосподарських підприємствах, з них в 7-ми господарствах з молочного скотарства, серед яких: ТОВ “Аларіт Трейд” с. Івниця Андрушівського району; ТОВ “Вертокиївка” Житомирського району; ПП “ЯН” с. Немиринці Ружинського району; в 5-ти із свинарства – найбільші у ТОВ “Еталон Агро”, с. Червоне ДП “Ілліч Агро-Умань”, с. Княжики [2].

Немало інвестовано та зроблено інтегрованими формуваннями для розширення мережі інфраструктурних виробничих об’єктів, особливо, у зерновому господарстві. Вертикально інтегровані аграрні структури на теренах регіону мають сучасні зерноочисні заводи та елеватори : ПСП “Україна” – кампанії “Ерідон” у Попільнянському районі, АФ “Світанок” у Ружинському, ТОВ “А.Т.К.” у Романівському та ТОВ СП “Нібулон” у Чуднівському районах Житомирської області. Характерним є участь інтегрованих підприємств в соціальному розвитку сільських територій.

У той же час, такі підприємства як “Світанок”, “ТАКО” та ряд інших через використання привезеної разом із механізаторами надсучасної потужної техніки не мають потреби в місцевих сільськогосподарських спеціалістах. В довершення цієї ситуації, незадіяними залишились і спеціалісти обслуговуючих служб та підсобних промислів. Особливість проблематики інвестиційних процесів на Поліссі полягає в повноті використання орендованих земель та присутності так званих фіктивних інвесторів, які заключили договори, зафрахтували землі і до її обробітку не приступають – чекають вигідних пропозицій, щоб продати ці землі. В 2012 р. значна частина земель, які належать інвесторам, взагалі не засіяні сільськогосподарськими культурами. Найбільше невикористаних площ знаходиться в Радомишльському, Червоноармійському та Черняхівському районах Житомирської області. Резервування земель призводить до відсутності роботи на селі та відтоку сільського населення.

Висновки. 1. У інтегрованих підприємствах створена система формування стійких конкурентних переваг та підвищення конкурентоспроможності на основі комплексу інвестицій у виробничу сферу. Такий підхід дає змогу поєднати ефективність інноваційної господарської діяльності сільськогосподарських підприємств і стимулює працівників в отриманні нових знань та компетенції, а отже, слугує в досягненні стратегічних цілей підприємства.

2. Найбільш широко інвестиції залучаються у галузь рослинництва, що пов’язано зі значним експортом зернових та олійних культур. Основними напрямками залучення інвестицій є: впровадження інноваційних проектів по використанню новітніх енергозберігаючих біотехнологій, органічних і мінеральних макро- та мікродобрив, сучасних препаратів по інтегрованому захисту рослин, високоврожайних сортів сільськогосподарських культур.

3. Залишається проблемним питання інвестування галузі тваринництва, що стримує розвиток міжгалузевої інтеграції в аграрному секторі економіки нашої держави. Саме такий напрям інвестування дав би поштовх для впровадження у галузі сучасних інноваційних проектів, відродження економіки сільських територій, створення належної інфраструктури на селі.

4. Ефективність ведення господарської діяльності в аграрному секторі економіки та залучення інвестицій можливе лише за рахунок створення сприятливого інвестиційного клімату та відповідної державної підтримки товаровиробників.

Список використаних джерел:

1. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/apk?tid>
2. Житомирщина. Інвестиційний портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.zt-invest.org/index.php?option=com_content&view
3. Кропивко М. Ф. Стратегічні напрями реформування управління комплексним розвитком агропромислового виробництва і сільських територій / [за ред. М. Ф. Кропивка]. – К.: ННЦ ІАЕ, 2012. – 82 с.
4. Крупнейшие холдинги в растениеводстве Украины 2012 Дослідження УКАБ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.agribusiness.kiev>
5. Ліга: Закон [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ligazakon.ua/>
6. Месель-Веселяк В. Я. Форми господарювання в сільському господарстві України (результати, проблеми, вирішення) / В. Я. Месель-Веселяк // Економіка АПК. – 2012. – № 1. – С. 13.
7. Проминвестбанк открыл агрохолдингу HarvEast кредитную линию на 200 млн. грн. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrprod.kiev>.
8. Саблук П. Т. Реалізація механізму реформ в аграрній сфері / П. Т. Саблук// Економіка АПК. – 2011. – № 10. – С. 3 – 6.
9. Скорик М. Украинские латифундисты / М. Скорик // “Профиль”. – № 4 (23). – 2008. – С. 15–19.
10. Узун В. Я. Крупный и малый бизнес в сельском хозяйстве России: адаптация к рынку и эффективность / В. Я. Узун. – М.: ФГНУ “Росинформагротех”, 2005. – 184 с.

Рецензент: д.е.н., професор Ходаківський Є.І.